УДК 37.013.42:793 https://doi.org10.31652/3041-1017-2025(5-2)-33

ОСОБЛИВОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ У ХОРЕОГРАФІЧНОМУ ГУРТКУ

Олена Теплова [1], **Микола Сушицький** [1], **Ілона Науменко** [1]

[1] Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м.Вінниця, Україна

Анотація

У статті розкрито й проаналізовано доцільність педагогічних умов та методик індивідуального підходу в роботі з учнями різних вікових категорій у хореографічному гуртку.

Розглянуті вікові особливості учнів в контексті їхньої підготовки у хореографічному гуртку. Здійснено аналіз сучасних наукових підходів у хореографічній практиці в контексті дослідження сутності, джерел та особливостей методики хореографічної підготовки учнів різних вікових категорій у хореографічному гуртку.

Проаналізовано й вивчено різні аспекти проблеми творчих здібностей учнів різних вікових категорій включно з їхніми складовими: природними особливостями, компонентними характеристиками формування й розвитку означеної якості, методикою й засобами навчання у специфічних видах творчості учнів у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених минулого та сучасності.

Зазначено, що процес оновлення освітянських терен в галузі мистецької, зокрема хореографічної педагогіки вимагає нових методично ефективних підходів до розробки актуальних питань формування готовності учнів до творчої самореалізації.

Визначено мету педагогічного керівництва хореографічною підготовкою учнів у хореографічному гуртку – формування в учнів готовності до творчої самореалізації, креативного підходу до хореографічного проєктного стандарту.

Доведено, що хореографічна підготовка учнів різних вікових категорій у хореографічному гуртку передбачає індивідуальний досвід особистості в системі суміжних мистецтв: музичного, театрального, художньо-декоративного. Визначено, що навчально-виховна мета залучення учнів різних вікових категорій до хореографічної діяльності передбачає розвиток їхнього творчого мислення: створення неординарних підходів до розв’язання проблемних ситуативних моментів власної творчої діяльності, спрямованих на досягнення більш ефективних результатів втілення в дію хореографічних завдань.

Ключові слова: педагогічна робота; хореографічна підготовка; педагогічні умови; індивідуальні методи роботи з учнями різних вікових категорій у хореографічному гуртку; методичне забезпечення; творча діяльність.

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

UDC 37.013.42:793 https://doi.org10.31652/3041-1017-2025(5-2)-33

FEATURES OF PEDAGOGICAL WORK WITH STUDENTS OF DIFFERENT AGE CATEGORIES IN A CHOREOGRAPHIC GROUP

Olena Teplova [1], **Mykola Sushytskyi** [1], **Ilona Naumenko** [1]

[1]Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine

Abstract

The article reveals and analyzes the feasibility of pedagogical conditions and methods of an individual approach in working with students of different age categories in a choreographic group. The age characteristics of students in the context of their training in a choreographic group are considered. An analysis of modern scientific approaches in choreographic practice was carried out in the context of studying the essence, sources, and features of the methodology of choreographic training of students of different age categories in a choreographic circle. Various aspects of the problem of creative abilities of students of different age categories, including their nature, components, criteria and indicators of development, methods and techniques of training in specific types of students' creativity, have been analyzed and studied in the research of domestic and foreign scientists of the past and present. It is noted that the process of updating educational fields in the field of artistic, in particular choreographic pedagogy, requires new methodologically effective approaches to the development of relevant issues of forming students' readiness for creative selfrealization. The goal of pedagogical guidance for choreographic training of students in a choreographic circle is determined - the formation of students' readiness for creative selfrealization, creative thinking, as an integral component of the artistic and aesthetic culture of the individual. It has been proven that choreographic training of students of different age categories in a choreographic group involves individual experience of the personality in the system of related arts: music, theater, and decorative arts. It has been determined that the educational goal of involving students of different age categories in choreographic activities involves the development of creative thinking: the creation of non-standard situations for more effective implementation of one's own artistic projects and needs.

Keywords: pedagogical foundations; choreographic preparation; pedagogical conditions; individual methods of working with students in a choreographic group; methodological support; creative activit.

Постановка наукової проблеми. Процес оновлення освітянських терен в галузі мистецької, зокрема хореографічної педагогіки вимагає нових методично ефективних підходів до розробки актуальних питань формування готовності учнів до творчої самореалізації. Хореографічна підготовка учнів різних вікових категорій у хореографічному гуртку передбачає індивідуальний досвід особистості в системі суміжних мистецтв: музичного, театрального, художньо-декоративного.

Досліджуючи проблему, ми намагалися розглянути необхідність педагогічного керівництва підготовкою учнів у хореографічному гуртку, що передбачає залучення учнів різних вікових категорій до активної хореографічної діяльності, в процесі якої відбувається творчий розвиток вихованців методами створення нетипових навчальних ситуацій для більшої ефективності впровадження у навчання їхніх власних хореографічних проєктів та мистецьких потреб, створення педагогічних умов для формування в учнів готовності до творчої самореалізації, нестандартного мислення, як невід’ємної складової мистецької культури особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічна робота з учнями різних вікових категорій у царині хореографічного мистецтва розглядалися багатьма дослідниками: педагогами, філософами, психологами, діячами

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

мистецтв. Серед найвідоміших Г.Буш, А.Маслоу, О.Мелік-Пашаєв, Ф.Осборн та інші.

Теоретичні основи професійної підготовки хореографів досліджували Н.Веремчук, Л.Бондаренко, О.Заболотна, О.Семенова, Н.Яценко та ін. Аналіз наукових джерел дозволив ідентифікувати основні напрями педагогічної роботи з учнями різних вікових категорій у хореографічному гуртку.

Нами були опрацьовані фундаментальні праці провідних науковців, таких як В.Андрєєв, Г.Костюк, О.Кульчицька, Л.Лисенко, О.Музика.

Проаналізовано й вивчено різні аспекти проблеми творчих здібностей учнів різних вікових категорій, включно з їхніми характерними особливостями сприйняття, реакцією на творчі подразники, структурою розвитку, методикою заохочення до навчання специфічним видам творчості у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних вчених XX-XXI ст.: навчальна (Н. Кузьміна), організаторська (Л. Уманська), музична (М. Мозгальова, О. Рудницька, О. Щолокова), художня (В. Кирієнко) тощо.

Дослідники О.Антонова, К.Блюхер, Г.Веселовська, А.Гуменюк, М.Загайкевич, Р.Захаров, В.Кирсанов, Ю.Святелик, І.Сидорова, Т.Шкурко з різних позицій розглядали педагогічні умови, методику виховання заохочення до творчості в учнів різних вікових категорій впродовж їхнього навчання музично-хореографічній та художньо-сценічній майстерності у хореографічному гуртку.

Мета статті є розглянути педагогічні основи роботи в системі хореографічної підготовки учнів різних вікових категорій у хореографічному гуртку.

Виклад основного матеріалу. Формування художньо-творчих якостей особистості є основою результативності процесу залучення учнів різних вікових категорій до сприймання художніх цінностей у царині хореографічного мистецтва.

Для здійснення такого процесу у нашому дослідженні ми обрали наступні педагогічні умови:

- організацію навчально-виховного процесу з використанням аксіологічного та особистісно-орієнтованого підходу до навчання учнів різних вікових категорій;
- інтеграцію мистецьких знань учнів;
- стимулювання потреби учнів у творчому самовираженні в різновидах навчання у хореографічному гуртку.

Відповідно поставленим завданням дослідження було опрацьовано літературні та інтернет-джерела з проблеми організації педагогічної роботи з учнями різних вікових категорій у хореографічному гуртку.

Головною педагогічною умовою хореографічної підготовки учнів різних вікових категорій виступає доступність навчання в хореографічному гуртку з урахуванням вікових розумових та фізичних особливостей кожної дитини.

Педагог має планувати заняття у руслі комплексної підготовки учнів у хореографічному гуртку, не перевантажуючи вихованців виключно поясненнями щодо техніки виконання хореографічної композиції, але має під час навчального процесу реалізувати й завдання щодо відпрацювання художньо-танцювального матеріалу заняття, донести до учнів форму, зміст та художньо-музичний образ хореографічної композиції, що вивчається.

Викладачеві необхідно зважати на те, що опрацювання нових, більш складних хореографічних композицій, вимагає більше навчального часу для відпрацювання нових елементів танцю, й може відсунути результати роботи над втіленням, наприклад, художнього образу.

Процес хореографічного навчання в гуртку має бути спрямований на комплексну підготовку учнів різних вікових категорій до виховання вмінь корегувати власні рухи, рухи партнерів по танцювальним композиціям, співпрацювати з музичним супроводом, усвідомлювати театральновиконавські особливості хореографічного твору.

Засвоєння танцювальних рухів, виконання хореографічних вправ вродженою пластичною технікою не може бути показником втілення й відтворення сценічного образу високого мистецького рівня, художнього виховання в цілому, пізнання вихованцями довкілля, засвоєння ціннісних орієнтацій через образно-художнє пізнання вихованцями довкілля.

Вивчення будь-якої хореографічної композиції забезпечується особистим розумінням з боку виконавця художніх завдань сценічного образу. Виховання ціннісних пріоритетів, формування мистецьких уподобань

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

учнів різних вікових категорій має на меті розвиток їхньої творчого мислення, вихованню креативної поведінки, формуванню готовності до творчої самореалізації, засвоєнню загально-мистецьких цінностей [6].

Педагогічні дослідження роботи з учнями у творчій площині засвідчують, що здатність до творчості необхідно спочатку виховувати, а потім активно розвивати, використовуючи дієві у цьому напрямку педагогічні технології. Вказана здатність виховується через навчання [3].

Педагогічна робота з учнями у хореографічному гуртку передбачає глибоку обізнаність викладача у психологічному підході до творчої діяльності учнів, яка, зачасту, проявляється в їх пізнавальних процесах, схильності до емпатії, чуттєвій сфері, вольовій спрямованості [4, с.112]. В процесі творчості в учнів виховуються дієва активність, самостійність та креативність мислення.

Різноманіття прояву творчих здібностей учнів передбачає створення у хореографічному гуртку певних педагогічних умов, які б сприяли їхньому різнобічному розвитку.

Процес виявлення схильностей вихованців має супроводжуватись обміном інформацією між дітьми про власні індивідуальні уподобання, зокрема мистецькі. Отже, розвиток креативних здібностей учнів різних вікових категорій виступає педагогічною платформою для формування їхньої готовності до творчої самореалізації.

Для стимулювання творчої мотивації учнів різних вікових категорій в хореографічному гуртку педагогу необхідно оволодіти системою дидактичних методів і засобів, що мають на меті забезпечення привабливого характеру творчої діяльності. Необхідно включати учнів різних вікових категорій у систематичну концертно-виконавську діяльність.

Потужним фактором педагогічної роботи наставника у гуртку виступає формування в учнів різних вікових категорій позитивного ставлення до виступів перед публікою, потреба у виконавській діяльності, психологічна готовність до концертної діяльності й задоволення від неї. Концертно-виконавська діяльність є більш успішною за наявності пізнавального інтересу учнів різних вікових категорій до сценічного виконавства.

Також, великі можливості щодо педагогічного впливу на хореографічну підготовку учнів різних вікових категорій містить специфічний музично- хореографічний репертуар, у якому закладена одна із потенційних можливостей розвитку пізнавального інтересу.

Основним напрямом педагогічної роботи наставника у хореографічному гуртку є забезпечення особистісно зорієнтованого підходу до кожного учня у його творчій діяльності, готовність підтримати усі виявлення індивідуальної творчості в учнів різних вікових категорій [7].

Одним із дієвих методів навчання творчості є метод наслідування. Але учня необхідно налаштовувати на те, що його власна ініціатива завжди буде підтриманою педагогом. Професійний показ викладача, безсумнівно, може мотивувати учнів до виконання більш складних елементів хореографічної композиції. Також може спонукати до творчого прояву виконавської ініціативи у створенні хореографічних виконавських проєктів.

На нашу думку, проблемними можуть вважатися такі завдання, розв'язання яких передбачає керований викладачем, але самостійний пошук учнями різних вікових категорій власних шляхів, закономірностей, способів дій для досягнення мети.

Дослідженням доведено, що педагогічна робота наставника у хореографічному гуртку з учнями різних вікових категорій набуває ефективності при реалізації наступних педагогічних умов: - розвитку творчої мотивації; - активізації самостійної творчо-пошукової діяльності; - забезпеченні зразків креативної поведінки наставників. Висновки. Результати дослідження проблеми педагогічної роботи з учнями різних вікових категорій в хореографічному гуртку дають підстави вважати, що найбільш ефективними формами і методами педагогічної роботи з учнями різних вікових категорій у хореографічному гуртку виявилися наступні:

- участь у концертно-виконавській діяльності; - підготовка концертів для школярів і батьків; - спільні обговорення концертів;

- використання комплексу спеціальних творчих завдань для розвитку асоціативного та творчого мислення учнів у сприйнятті й відтворенні сценічного образу танцю;

- опанування учнями різних вікових категорій суміжних видів мистецької діяльності;

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

- методичне забезпечення масштабної різностильової та багатожанрової мистецької хореографічної підготовки учнів різних вікових категорій.

Необхідно зазначити, що педагогічне керівництво хореографічною підготовкою учнів різних вікових категорій буде результативним за дотримання певних факторів викладацької діяльності. Важливим педагогічним фактором є створення у хореографічному гуртку творчої і психологічно безпечної для вихованців атмосфери занять, підтриманої вчителем.

Наступний фактор досягнення успішних результатів хореографічної підготовки учнів різних вікових категорій передбачає виокремлення педагогічних умов, спрямованих на розвиток креативності та формування готовності молодших школярів до творчої самореалізації у хореографічному гуртку: інтеграцію мистецьких знань учнів різних вікових категорій, організацію навчально-виховного процесу з використанням аксіологічного та особистіснозорієнтованого підходу, стимулювання потреби учнів різних вікових категорій у творчому самовираженні в різних видах їхньої хореографічної діяльності.

Висновки. Отже, слід зазначити, що гурткова хореографічна учнівська діяльність може визначатися видом додаткової мистецької освіти, спрямованим на формування творчої особистості вихованця, а саме, на формування готовності учнів різних вікових категорій до творчої самореалізації у хореографічному гуртку та задоволення їхніх індивідуальних потреб в інтелектуальному, моральному, фізичному вдосконаленні, адаптацію до життя в суспільстві, організацію вільного часу, майбутню професійну орієнтацію....

Список використаних джерел

1. Коваленко А. Теорія і методика хореографії. Київ, 2014. 240 с.
2. Кондратенко, Л. Творчість і хореографія: педагогічні аспекти. Київ: ІВЦ «Вініченко», 2008. 120 с.
3. Кузьміна, Я. Розвиток творчої активності дитини у процесі вивчення хореографії: методика, теорія, практика. Київ: Шкільний світ, 2013.180 с.
4. Мартиненко О. Теорія та методика роботи з дитячим хореографічним колективом (дошкільний вік). Навч. посіб. для студентів напряму підготовки 6.020202 Хореографія*. Бердянськ. Видавець БДПУ.2014.301 с.
5. Мистецтво у розвитку особистості : монографія [авт.: Н. Г. Ничкало та ін.]. АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Чернівці: Зелена Буковина, 2006. 223с.
6. Мозгальова Н.Г., Барановська І.Г. Українські традиції як засіб виховання дітей дошкільного віку. Наукові записки Кировоградського державного педагогічного університету імені Володимира Вінниченка. Серія: Педагогічні науки. 2017.Вип.152. С.20-24.
7. Теплова О. Ю. Творча самореалізація вчителя музики в контексті естетичного виховання школярів у позаурочній музично-виконавській діяльності. Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка: збірник наукових праць. Вип. № 4 (143). Луганськ: ЛНПУ, 2008. С. 271-277.
8. Теплова О. Педагогічні орієнтири формування готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до творчої самореалізації. Професійна освіта: проблеми і перспективи. Київ: ІПТО НАПН України, Випуск 11. 2016. С.112.
9. Теплова О., Кулик Д., Мацюк О. Педагогічні основи розвитку креативності молодших школярів у хореографічному ансамблі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. Київ. 2023. С.177-184.
10. Чижевська, В.П. Хореографія в системі естетичного виховання дітей дошкільного віку. Науковий журнал «Культура, мистецтво, освіта» № 5. 2015. С. 94-98.

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

References

1. Kovalenko A. Theory and methods of choreography. Kyiv, 2014. 240 p.
2. Kondratenko, L. Creativity and choreography: pedagogical aspects. Kyiv: IVC «Vinichenko», 2008. 120 p.
3. Kuzmina, Ya. Development of creative activity of the child in the process of studying choreography: methods, theory, practice. Kyiv: Shkilnyi svit, 2013. 180 p.
4. Martynenko O. Theory and methods of working with children's choreographic collective (preschool age). Textbook for students of the direction of training 6.020202 Choreography*. Berdyansk. Publisher BDPU.2014.301 p.
5. Art in personality development: monograph [author: N. G. Nychkalo et al.]. APN of Ukraine, Inst. of Pedagogy and Psychology of Prof. Education APN of Ukraine. Chernivtsi: Zelena Bukovina, 2006. 223 p.
6. Mozgaleva N.G., Baranovskaya I.G. Ukrainian traditions as a means of educating preschool children. Scientific notes of the Volodymyr Vinnychenko Kirovohrad State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences. 2017. Issue 152. Pp. 20-24.
7. Teplova O. Yu. Creative self-realization of a music teacher in the context of aesthetic education of schoolchildren in extracurricular musical and performing activities. Bulletin of the Luhansk National Taras Shevchenko Pedagogical University: Collection of Scientific Works. Issue No. 4 (143). Luhansk: LNPU, 2008. Pp. 271-277.
8. Teplova O. Pedagogical guidelines for the formation of the readiness of a future teacher of musical art for creative self-realization. Professional education: problems and prospects. Kyiv: IPTO NAPS of Ukraine, Issue 11. 2016. P.112.
9. Teplova O., Kulyk D., Matsyuk O. Pedagogical foundations of the development of creativity of younger schoolchildren in a choreographic ensemble. Scientific journal of the National Polytechnic University named after M.P. Dragomanov. Series 14. Theory and methods of art education. Kyiv. 2023. P.177-184.
10. Chizhevska, V.P. Choreography in the system of aesthetic education of preschool children. Scientific journal «Culture, Art, Education» No. 5. 2015. P. 94-98..

Про авторів

Олена Теплова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного та перформативного мистецтва; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна,
e-mail: teple1958@gmail.com,

Микола Сушицький, заслужений артист України, викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського м. Вінниця, Україна,
e-mail: mikolasusickij8@gmail.com

Ілона Науменко, викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна,, e-mail: ilonarimar@gmail.com

About the Authors

Olena Teplova, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Music and Performing Arts, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: teple1958@gmail.com

Mykola Sushytskyi, Honored Artist of Ukraine Lecturer at the Department of music and performing arts, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: mikolasusickij8@gmail.com

Ilona Naumenko, teacher at the Department of music and performing arts, Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: ailonarimar@gmail.com

© 2025 Автор(и) Ця робота публікується у відкритому доступі та розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution 4.0 Licence (https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)